

Lutyšský elekt dobývá Lutych.

Příspěvek ke vztahům měst a vládnoucích elit ve středověkém Nizozemí

Zuzana Bolerazká

THE LIÈGE ELECT CONQUERS LIÈGE. A PAPER ON THE RELATIONS BETWEEN TOWNS AND GOVERNING ELITES IN MEDIEVAL LOW COUNTRIES

This paper focuses on the complicated relations between medieval towns and the ruling elites in what is now Belgium and the Netherlands. It is illustrated by the uprising that broke out against the local elected bishop John III of Bavaria in Liège and was bloodily suppressed. Even though John succeeded in controlling Liège by force, he abandoned the town and its surrounding area when he was offered a very uncertain possibility of governing elsewhere a few years later. This is thus one of many examples in which there is no proper settlement of relations between the ruler and the town in this area.

KEYWORDS:

15th century; Liège; Othée; John III of Bavaria; William VI of Bavaria; John the Fearless; Thierry de Perwez; uprising

Zabývat se dějinami měst ve středověku na území historického Nizozemí, tedy v oblasti, kterou protékají významné evropské toky Rýn, Šelda a Máza a kde tyto řeky ústí do Severního moře, není právě jednoduché. Západoevropské nížiny, kde v 19. století vznikly moderní státy Belgicko a Nizozemské království a Velkovévodství lucemburské, byly od raného středověku oblastí ekonomicky a kulturně velmi aktivní. Města, která se zde rozvíjela, se nejen díky své příhodné poloze v různých obdobích postupně stala synonymy pro obchod, moc a bohatství. Ať už se jedná o Bruggy, Gent, Brusel, Amsterdam, Antverpy nebo třeba pro českého čtenáře těžko vyslovitelný 's-Hertogenbosch, mluvíme o městech, která v dobách svého největšího rozmachu ovlivňovala nejen své bezprostřední okolí, ale díky dálkovému obchodu prakticky celou Evropu.¹

Význam nizozemských měst ve středověku je snad z dnešního pohledu možné ilustrovat i tím, že v rámci jedné ze snah o vydání komplexních dějin Nizozemska

---

1 's-Hertogenbosch, známý spíše zkráceně jako Den Bosch, proslavený Jheronimusem Anthonissoenem van Akenem, tedy Hieronymem Boschem. Územním rozsahem středověkého Nizozemí se v poslední době zabýval např. Robert Stein (Robert STEIN, *De hertog en zijn staten. De eenwording van de Bourgondische Nederlanden ca. 1380 — ca. 1480*, Hilversum 2014, s. 13), ten do něj nakonec zahrnuje především Flandry, Artois, Brabantsko, Henegavsko, Holland a Zeeland. Sám ale upozorňuje, že konkrétnější vymezení této oblasti může doložit až pro polovinu 16. století. V této studii je tedy termín Nizozemí užíván pro oblast, která bývá v zahraniční literatuře označována anglickým termínem „Low Countries“ (nizozemsky „de Lage Landen“), který zahrnuje právě oblast dnešního Nizozemska, Belgie, Lucemburska a části severní Francie.

byl pro svazek o středověku (respektive o letech 1100–1555) zvolen název *Metropolen aan de Noordzee*, tedy Metropole na Severním moři.² Síla těchto měst se samozřejmě neprojevovala pouze jejich ekonomickým a kulturním rozmachem. Obyvatelé těchto oblastí si často byli plně vědomi své výsadní pozice a chovali se vzpurně. Jakékoli úsilí o ovládnutí této oblasti je tedy rámováno snahou v lepším případě získat moc nad zdejšími městy a jejich obyvateli, v horším případě získat jejich podporu, nebo alespoň dosáhnout jakéhosi modu vivendi. Za jeden z mnoha příkladů, kdy dochází k ostrému střetu mezi pánem a městem, můžeme považovat i spor zvoleného lutyšského biskupa Jana III. Bavorského s Lutychem, v němž se snažil udržet vládu silou. Bylo však vůbec něco takového ve velkém, bohatém a odbojném městě možné?

Lutyche je město, které vzniklo na místě původní římské osady a po roce 705, kdy zde byl zavražděn maastrichtský biskup (svatý) Lambert, se postupně stal významným poutním místem. Později sem bylo přemístěno biskupství z blízkého Maastrichtu a díky velkému množství zbožných nadací zde postupně vznikl územní celek, který zahrnoval nejen město Lutyche, ale i jeho okolí, kterému vždy vládl místní biskup. Nicméně toto území se svým rozsahem neshodovalo s lutyšskou diecézí. Z tohoto důvodu byla osoba, jež tuto oblast držela, častěji označována jako kníže-biskup. Úřad biskupa zde tedy byl v podstatě spojen s knížecím titulem.³

Místní obyvatelé rozhodně nepatřili mezi nekonfliktní a snažili se získat podíl na moci ve městě. Již od roku 1316 se biskup dělil o moc s místní šlechtou, klérem a městy. V roce 1345 například proběhlo úspěšné povstání přímo v Lutychu proti biskupu Engelbertu de La Marckovi. V něm se místním cechům podařilo získat značnou kontrolu nad budoucí politikou města.⁴ Později se zdejší obyvatelé bouřili proti burgundské nadvládě, tento konflikt je známý jako tzv. lutyšské války.⁵ Dramatický průběh sporu místních obyvatel s burgundskými vévody ještě o čtyři století později fascinoval sira Waltera Scotta, který o nich napsal objemný román *Quentin Durward*.⁶

Lutyche samozřejmě nebyl jediným městem v této oblasti, kde k podobným problémům docházelo. Připomenout se sluší například Gent rebelující v roce 1382 proti Ludvíkovi II. Flanderskému a povstání tzv. jitrních hodinek v Bruggách (a s nimi spojené následné povstání v Gentu) v roce 1301. Během první poloviny 15. století došlo v Gentu k dalším devíti povstáním a rebelie se slovy Jana Dumolyna a Jelle Haemerse

2 Wim BLOCKMANS, *Metropolen aan de Noordzee*, Amsterdam 2010.

3 O tom více např. Jean LEJEUNE, *Liège. De la principauté à la métropole*, Antwerpen 1968, s. 22–25 (k smrti sv. Lamberta), s. 50–55 (ke vzniku lutyšské diecéze).

4 O tom více např. Henri PIRENNE, *L'histoire de Belgique II. Du commencement du XIVe siècle à la mort de Charles le Téméraire*, Brusel 1903, s. 145–147. Engelbert de La Marc sice po povstání musel v mnohém obyvatelům Lutychu ustoupit, to mu ale nebránilo dále úspěšně pokračovat v kariéře. Byl významným diplomatem (v roce 1364 můžeme dokonce doložit, že vyjednával na dvoře Karla IV.) a od roku 1364 se i přes těžkou nemoc krátce stal kolínským arcibiskupem. O tom více např. František KAVKA, *Vláda Karla IV. za jeho císařství (1355–1378). Země České koruny, rodová, říšská a evropská politika. II. díl (1364–1378)*, Praha 1993, s. 11, 13, 44, 47, 49, 57, 66.

5 O těchto sporech např. Richard VAUGHAN, *Philip the Good. The Apogee of Burgundy*, Londýn 1970, s. 58–61; TÝŽ, *Charles the Bold. The Last Valois Duke of Burgundy*, London 1973, s. 1–40.

6 Walter SCOTT, *Quentin Durward*, Edinburgh 2001.

stávají základním rysem politické kultury v tomto kraji. Nejrůznější nepokoje můžeme doložit prakticky v každém větším městě v této oblasti.⁷

Jan III. Bavorský byl svým způsobem spojen i s českými dějinami. Byl potomkem vévody Albrechta I. z bavorsko-straubingské větve Wittelsbachů a Markéty z Břehu, jednalo se tedy o bratra první manželky Václava IV., královny Johany.⁸ Několik let po událostech popsanych dále v tomto článku se navíc vzdal svého úřadu v Lutychu a vzal si za manželku dceru Jana Zhořeleckého, Elišku. Po jejím boku se pak mimo jiné věnoval správě Lucemburska.⁹

Jan se narodil v roce 1373 v henegavském městečku Le Quesnoy a byl druhorozeným dítětem vévodského páru. Z tohoto důvodu nemohl počítat s tím, že by mohl rovnou získat dědictví po otci, které mělo připadnout jeho staršímu bratru Vilémovi. Jeho otec Albrecht I. však svého mladšího potomka rozhodně nehodlal zanechat nezapomenutelného. V roce 1390 tak svému teprve sedmnáctiletému synovi dopomohl k tomu, aby se stal nástupcem Arnolda van Horne a byl zvolen lutyšským biskupem.

Zastavme se na chvíli u Janova titulu. Jak je zmíněno výše, v Lutychu a jeho okolí byla vláda spojena s úřadem biskupa. Jan III. Bavorský zde začal vládnout v pouhých sedmnácti letech. Je tedy poměrně jasné, že v takto nízkém věku ještě nemohl dosáhnout dostatečného stupně svěcení (obvykle se uvádí, že mohl být nanejvýš podjáhmem), a tedy ani biskupské hodnosti.¹⁰ Z tohoto důvodu je titulován pouze jako *electus* — zvolenec, elekt.¹¹ Je logické, že se od počátku automaticky počítalo s tím, že tento titul bude dočasný a Jan postupem času požadovaného svěcení dosáhne. Otázkou ovšem je, jestli s něčím takovým vůbec kdy počítal samotný Jan. Tento elekt nemá

7 Jan DUMOLYN — Jelle HAEMERS, *Patterns of Urban Rebellion in Medieval Flanders*, *Journal of Medieval History* 31, 2005, č. 4, s. 369–393, zde s. 370.

8 O bavorsko-straubingské větvi Wittelsbachů a jejich vládě na západě Evropy např. Laetitia BOEHM, *Das Haus Wittelsbach in den Niederlanden*, *Zeitschrift für Bayerische Landesgeschichte* 44, 1981, s. 93–130; Alfons HUBER — Johannes PRAMMER, *650 Jahre Herzogtum Niederbayern-Straubing-Holland. Vortragsreihe des Historischen Vereins für Straubing und Umgebung*, Straubing 2005; Dorit-Maria KRENN, *Das Herzogtum Straubing-Holland (1353–1425/1429)*, in: Karl Batz (ed.), *Bayern-Ingolstadt, Bayern-Landshut. Glanz und Elend einer Teilung. Ausstellung des Stadtarchivs, der Wissenschaftlichen Stadtbibliothek und des Stadtmuseums Ingolstadt*, Ingolstadt 1992, s. 111–122; Dorit-Maria KRENN — Joachim WILD, „Fürste in der ferne.“ *Das Herzogtum Niederbayern-Straubing-Holland 1353–1425* (Hefte zur bayerischen Geschichte und Kultur 28), Augsburg 2003.

O vyjednávání sňatku Václava IV. s Johanou např. F. KAVKA, *Vláda Karla IV. za jeho císařství II.*, s. 111–113.

9 Jedinou ucelenější syntézu Janova života napsal již v roce 1913 Friedrich SCHNEIDER, *Herzog Johann von Baiern. Erwählter Bischof von Lüttich und Graf von Holland (1373–1425). Ein Kirchenfürst und Staatsmann am Anfang des XV. Jahrh.*, Vaduz 1965; k manželství Jana s Eliškou Zhořeleckou: Zuzana BOLERAZKÁ, *Poslední lucemburská princezna. Životní osudy Elišky Zhořelecké v letech 1390–1425*, diplomová práce, Ústav českých dějin FF UK, Praha 2016.

10 Jako podjáhna ho uvádí např. Richard VAUGHAN, *John the Fearless. The Growth of Burgundian Power*, London — New York 1979, s. 50.

11 Např. Sylvain BALAU (ed.), *Chroniques liégeoises I. Chronique du règne de Jean de Bavière, 1387–1423*, Brusel 1913, s. 148; Adolphe BORGNET (ed.), *Chronique de Jean de Stavelot* (Collection de chroniques belges inédites X), Brussels 1861, s. 17.

v narativních pramenech z nejrůznějších příčin právě dobrou pověst a je popisován jako zhýralý karbaník; jeho obraz nemůže být vzdálenější ideálu katolického kněžství. Podle kronikáře Jeana de Stavelota měl například Jan v roce 1405 přijet do Paříže, kde právě probíhaly šlechtické slavnosti. Během nich údajně všechny přítomné obehral o peníze, čímž poněkud pobouřil jednoho z přítomných pánů. Ve chvíli, kdy Janovi začal vyčítat, že to, co předvádí, není právě kněžské chování (doslova ho měl nazvat „děblem, a ne knězem“), Jan měl zareagovat opravdu spíše jako jakýsi „floutek“ než církevní představitel. Rozházel údajně vyhrané peníze všude kolem a ještě se ohradil, že žádným knězem není.¹² Stavelotovo vyprávění velmi dobře odráží důvody, proč nebyla Janova vláda v Lutychu přijímána právě s nadšením. Nejen že se Jan s největší pravděpodobností nenechal nikdy vysvětit, jeho chování se často kněžským ideálům ani neblížilo, což dokládá i způsob, jakým zacházel s lutyšskými vzbouřenci u Othée, jak záhy uvidíme. Zároveň je ale důležité si uvědomit, že události spadají do počátku 15. století, tedy doby, kdy se církev nachází v hluboké krizi, a jeho chování bohužel nemůžeme považovat za úplně neobvyklé. Janovu nechuť k tomu, aby se skutečně biskupem stal a vládnul v Lutychu tak, jak se od něj očekávalo, však snad nejlépe symbolizuje to, že ve chvíli, kdy se mu o několik let později naskytla možnost získat jiné rozsáhlé majetky díky sňatku, v podstatě neváhal a velmi rychle se Lutychu i církevní kariéru vzdal a pojal za manželku Elišku Zhořeleckou.

Jan byl obecně považován za schopného vojevůdce a dařilo se mu udržovat dobré vztahy s okolními vévodstvími. Faktem je, že byl s vévody, kteří vládli v jeho nejbližším okolí, povětšinou blízce příbuzensky spřízněn. Janova sestra Markéta se v roce 1385 provdala za burgundského vévodu Jana Nebojácného. Janův starší bratr Vilém VI. Bavorský v roce 1404 zdědil po rodičích panství Holland, Zeeland a Henegavsko.¹³ Brabantsku a Limbursku pak vládl od roku 1406 vévoda Antonín, který byl pro změnu bratrem burgundského vévody, a jeho styky s Janem také nemůžeme považovat za nepřátelské. Antonínovi se úspěšnou sňatkovou politikou podařilo také získat tituly hraběte z Rethel a pána z Lille a alespoň do jisté míry od roku 1409 ovládl také Lucembursko.¹⁴ V roce 1410 byl Jan přítomen křtu jednoho z Antonínových synů a obecně se dá vysledovat, že se svým sousedem udržoval pravidelné styky.¹⁵ Jan navíc stejně jako ostatní výše zmínění od počátku podporoval burgundského vévodu ve sporu s Ludvíkem Orleánským, který vyvrcholil Ludvíkovým brutálním zavražděním v listopadu 1407 a následnou dlouhotrvající občanskou válkou.¹⁶

12 A. BORGNET (ed.), *Chronique de Jean de Stavelot*, s. 95–96.

13 O tom více: R. VAUGHAN, *John the Fearless*, s. 50; R. STEIN, *De hertog*, s. 43–47.

14 Antonín Brabantský získává Lucembursko do správy od Václava IV. díky sňatku s Eliškou Zhořeleckou. Proti Antonínově vládě nejen v Lucembursku, ale také v Brabantsku, které by mělo být říšským lénem, avšak nikdy mu nebylo jako léno uděleno, se stavěl především z pozice římského krále Zikmund Lucemburský. Antonín byl tedy až do své náhlé smrti v bitvě u Azincourtu v roce 1415 nucen v této věci vyjednávat s říší, bohužel se mu ale nepodařilo situaci až do své smrti vyřešit. O tom více: Z. BOLERAZKÁ, *Poslední lucemburská princezna*, s. 35–38.

15 Alphonse VERKOOREN — Micheline SOENEN — Arlette GRAFFART (edd.), *Inventaire des chartes et cartulaires des duchés de Brabant et de Limbourg et des pays d'Outre-Meuse, IV (1415–1427)*, Bruxelles 1988, č. 1513, s. 118.

16 R. VAUGHAN, *John the Fearless*, s. 32–34, 43.

Bezprostřední okolí Lutychu tedy ovládali Janovi spojenci. Jan bohužel ale neměl právě mnoho příznivců tam, kde by je potřeboval nejvíce, a to v Lutychu samotném. Zdejší obyvatelé se proti němu bouřili prakticky od počátku jeho vlády. Jan se dle svědectví narativních pramenů situaci nesnažil řešit právě diplomatickou cestou a vládu udržoval silou.¹⁷ V září 1406 situace vygradovala a došlo dokonce ke zvolení vzdorobiskupa. Stal se jím Thierry, potomek významného lutyšského rodu de Perwez.¹⁸

Rozhodně není bez zajímavosti, že těsně po zvolení Jana Bavorského biskupským elektem se stal Thierryho strýc Henri jedním z hlavních Janových rádců. Kdy přesně došlo k odklonu rodu de Perwez od Jana, nebylo dodnes spolehlivě vysvětleno.¹⁹

Vzhledem k tomu, že byl Lutych a jeho okolí, jak bylo výše uvedeno, nejen biskupstvím, ale také oblastí, které biskup vládl a která zároveň byla součástí říše, obě zneprátené strany okamžitě začaly hledat podporu na nejvyšších místech. Vzhledem k tomu, že se tak dělo v komplikované době, kdy nebyl rozdvojen pouze biskupský stolec v Lutychu, ale také stolec papežský, a římským králem byl sice právoplatně zvolen Ruprecht Falcký, ale tento titul ve stejné době používal i sesazený Václav IV., došlo k paradoxní situaci, kdy jak Jan, tak Thierry mohl získat podporu římského krále i papeže najednou.

Thierry, vědom si dobrých vztahů Jana s Burgundány, hledá primárně pomoc u jejich nepřátel. Kontakty s Ludvíkem Orleánským mu pomohou získat na svou stranu avignonského papeže Benedikta XIII. Následně se rozhodne hledat podporu také u římského krále, a to toho sesazeného.

Originál žádosti o podporu ze 14. prosince 1406 — latinské listiny adresované Václavovi IV., který je zde titulován jako král římský a český, se dochoval na pergamentu s třemi přivěšenými pečetěmi (samotného Thierryho, kapituly sv. Lamberta a města Lutychu) v Archivu Koruny české. Thierry, jakožto zvolený lutyšský biskup, spolu se svými spojenci (vévodou bouillonským, nejmenovaným arciděkanem a kanovníky lutyšské kapituly, purkmistry, konšely, přísežnými a obci města Lutychu) Václava žádá o udělení úřadu lutyšského biskupa.²⁰

Naproti tomu Jan Bavorský se snažil v květnu 1407 získat podporu římského krále Ruprechta III. Falckého, v čemž ho následně podpořil také římský papež Řehoř XII., který Ruprechta požádal, aby Jana podpořil proti vzbouřencům. Ruprecht jejich žádostem vyšel vstříc.²¹

Situace se tedy pouze víc zkomplikovala, a i když se její řešení stále oddalovalo, nakonec došlo ke střetu obou zneprátených stran 23. září 1408 v bitvě

17 A. BORGNET (ed.), *Chronique de Jean de Stavelot*, s. 18–19, 95–118.

18 Émile FAIRON (ed.), *Regestes de la cité de Liège III. 1390 à 1456*, Liège 1938, s. 92.

19 Hubert CARRIER, *Si vera est fama. Le retentissement de la bataille d'Othée dans la culture historique au XVe siècle*, *Revue historique* 303, 2001, č. 3, s. 639–670, zde s. 640; Yves CHARLIER, *La bataille d'Othée et sa place dans l'histoire de la principauté de Liège*, *Bulletin de l'Institut archéologique liégeois* 97, 1985, s. 138–278, zde s. 165–170.

20 Věra BERÁNKOVÁ — Denko ČUMLIVSKI (edd.), *Archivum Coronae regni Bohemiae V/2, 1378–1419*, Praha 2007, s. 140, č. 1409.

21 Lambert GRAF VON OBERNDORFF — Manfred KREBS (edd.), *Regesten der Pfalzgrafen am Rhein. II. (1400–1410)*, Innsbruck 1939, č. 4817, 6812, 6813.

u Othée.²² Co se samotného průběhu bitvy týče, bylo by poměrně komplikované snažit se rekonstruovat její průběh, protože zprávy, které se nám o ní zachovaly, se, jak už to tak u středověkých bitev bývá, diametrálně rozcházejí.²³ Pro její výsledek je ovšem zcela zásadní fakt, že i když armáda vzbouřenců byla pravděpodobně větší, ta Janova byla profesionální a vzbouřence rychle porazila. Moment Janova vítězství u Othée se ovšem stává momentem, kdy definitivně přichází i o zbytky své dobré pověsti. Když totiž lutyšští vzbouřenci přišli jednat o míru, byli dovedeni před elekta a ten je okamžitě nechal stít. Jan se následně vydal na tažení do Lutychu, kde nechal další osoby, které měly s povstáním co dočinění, naházet do řeky, a to včetně žen a dětí. Kromě toho městu odňal řadu privilegií, jmenoval nové soudce a jiné úředníky a požadoval po městě náhradu škod 220 tisíc francouzských korun. Jan si tak konečně Lutych podrobil. Paradoxem je, že o něj urputně bojoval jen proto, aby se ho o pouhých devět let později s klidem vzdal a zaměřil svou kariéru úplně jiným směrem.

V roce 1417 zemřel Janův starší bratr Vilém VI. Bavorský. Hrabě hollandský, zee-landský a henegavský měl pouze jediného potomka — dceru Jacobu.²⁴ Jan pochopil, že je šance získat majetky, které budou větší, výnosnější a snad i méně problematické než Lutych, a rozhodl se dědictví po bratrovi dostat do svého držení. Jacoba se ho sice nemínla vzdát, ale Janovi se podařilo zajistit si podporu římského krále Zikmunda, který mu dědičné oblasti udělil v léno. Navíc se mu také podařilo získat ruku Zikmundovy neteře Elišky Zhořelecké, vdovy po Antonínu Brabantském, která měla ve správě Lucembursko. I přes přetrvávající spory s neteří Jacobou se mu povedlo dědičné země relativně úspěšně ovládnout a usadit se s manželkou na dvoře v Haagu, kde vedli nákladný život až do Janovy smrti v roce 1425. Její okolnosti není z dostupných pramenů možné vyjasnit, avšak pravděpodobně byl otráven právě kvůli sporné držbě svých majetků.²⁵

Janovi muselo být od počátku jasné, že i přes podporu římského krále nebude jednoduché dědictví po bratrovi udržet. Přesto neváhal a vrhl se do boje s Jacobou. Velkou roli v celé věci samozřejmě mohlo hrát to, že tyto majetky byly rozsáhlejší a z hlediska ekonomického výnosnější než Lutych. Je ale také pravděpodobné, že i přesto, že v Lutychu proti Janovi další povstání později již nevypuklo, vztahy mezi městem a Janem zůstaly napjaté a Jan tedy pragmaticky volil cestu, která sice byla

22 Bitvě u Othée byla věnována široká pozornost, srov. např. H. CARRIER, *Si vera*; Paul HARSIN, *Liège entre France et Bourgogne*, in: *Liège et Bourgogne. Actes du colloque tenu à Liège les 28, 29 et 30 octobre 1968*, Liège 1972, s. 193–256; Y. CHARLIER, *La bataille*; Godefroid KURTH, *La cité de Liège au Moyen Âge III*, Paris 1910, s. 61–76; J. LEJEUNE, *Liège*, s. 87–95; H. PIRENNE, *L'histoire de Belgique II.*; F. SCHNEIDER, *Herzog Johann von Baiern*; Jacques STIENNON, *Histoire de Liège*, Toulouse 1991, s. 65–68; Erich WILLE, *Die Schlacht von Othée*, Berlin 1908.

23 O průběhu bitvy nás informují např. Edmond DE DYNTER, *Chronique des ducs de Brabant (Chronica nobilissimorum ducum Lotharingiae et Brabantiae ac regum Francorum) III*, ed. Petrus Franciscus Xaverius de Ram, Brusel 1860, s. 672–675; A. BORGNET (ed.), *Chronique de Jean de Stavelot*, s. 118.

24 Vzhledem k tomu, že se u nás nejedná o běžně používané jméno, je v tomto článku použita nizozemská varianta Jacoba (lat. *Jacobe*, fr. *Jacqueline*).

25 Z. BOLERAŽKÁ, *Poslední lucemburská princezna*, s. 45–51.

komplikovaná, ale ve výsledku mu měla zajistit lepší a hlavně stabilnější zajištění budoucnosti. Jedná se tedy o jeden z mnoha příkladů, kdy v této oblasti mezi pánem a městem nedochází k řádnému narovnání vztahů.

RÉSUMÉ:

Uprisings in Dutch towns in the Middle Ages were nothing out of the ordinary. Towns in the area were economically powerful and their residents were often fully aware of their good position and acted in a rebellious manner. Any efforts to control this area are thus framed by an effort to, in the better case, gain power over the local towns and their residents or, in the worse case, to gain their support, or at least to achieve some sort of *modus vivendi*. One of the many examples of conflict occurring between a lord and a town is the dispute between the elected bishop of Liège, John III of Bavaria, and the town of Liège. At the age of only 17, John III of Bavaria, son of Albrecht I of the Bavarian-Straubing branch of the Wittelsbachs, ruler of Holland, Zeeland and Hainaut, gained possession of Liège and its surroundings as the elected bishop. However, it is likely that he never attained the required degree of ordination and, as sources show, he rather lived a more secular life. From the beginning, therefore, an uprising broke out against his rule, and John tried to maintain his position by force. The whole situation eventually escalated with the election of Thierry de Perwez, bishop of Liège in opposition. The rebels and John and his supporters clashed at the Battle of Othée on 23 September 1408. John held an advantage over the rebels as he led a professional army and was supported by neighbouring dukes and counts, who often ranked among his close relatives and with whom he had long maintained close relations. The insurgents were therefore defeated, and John, contrary to all customs of the time, subsequently had the leaders of the uprising killed. Although he managed to establish peace in Liège in the following years, he gave up the town a few years later and decided that he would rather fight for the inheritance from his older brother William IV of Bavaria. This involved a complicated and protracted conflict between John and his niece Jacoba, which ended with John's death in 1425.

Mgr. Zuzana Bolerazká je doktorandkou Ústavu světových dějin FF UK. Věnuje se především středověkým dějinám západní Evropy (zuzana.bolerazka@gmail.com).